

Kaj pričakujemo od nove deželne vlade

Autonomna dežela Furlanija - Julijska krajina ima od torka, 23. t.m., novo deželno vlado z novim predsednikom. Dosedanji predsednik, odvetnik Antonio Comelli je odstopil, ker so tako hotele stranke sedanje večine v deželnem svetu, zlasti Kršč. demokracija. Njihovi predstavniki so vodili pogajanja in pogovore, ki so trajali dolge tedne. Pred nekaj dnevi pa so dosegli sporazum, ki se tiče predvsem sestave nove deželne vlade. Največja in glavna sprememba obstoji v tem, da se je po 11 letih poslovil od predsedstva vlade odvetnik Antonio Comelli, potem ko je zavzemal vodilna mesta v izvršnem organu dežele že od njene ustanovitve leta 1964. V prvi deželni vladi je bil odbornik za kmetijstvo.

Novi predsednik deželne vlade je postal 43-letni uradnik Adriano Biasutti, deželni tajnik krščanskodemokratske stranke in bivši deželni odbornik za javna dela v prejšnji mandatni dobi. Da mož meri na najvišja mesta v deželi, je bilo razvidno že pred zadnjimi deželnimi volitvami lani, ko je proti pričakovanju postal nosilec liste Krščanske demokracije v videmskem volilnem okrožju, medtem ko je bil tedanji predsednik deželne vlade Comelli na drugem mestu. Volitve so pokazale, da je Comelli prejel kakih dva tisoč preferenčnih glasov več kot Biasutti, kar je po vsej verjetnosti imelo za posledico, da ga je KD ponovno kandidirala za predsednika deželne vlade. Ne smemo namreč pozabiti, da pojde dr. Comelli v zgodovino kot mož, ki je vodil obnovo po potresu leta 1976. Priznati je treba, da se je deželna uprava pod njegovim vodstvom izkazala pri tej odgovorni in težki nalogi za učinkovito, saj jo je častno izpolnila.

Z nastopom Adriana Biasuttija se vse kakor začenja novo obdobje v zgodovini Furlanije - Julijske krajine. Gre v prvi vrsti za generacijsko spremembo. Najodgovornejše funkcije v deželi prevzema mlajši politik in upravitelj, ki ni osebno poznal predvojnega, medvojnega in niti ne povojnega dogajanja v deželi in državi, saj se je vzgajal in dozorel v prvotni italijanski demokraciji.

Naš list je namenjen slovenski narodni skupnosti v deželi in ga zato seveda predvsem zanima, ali se bo za njegovega predsednikovanja končno naredil odločilen ko-

dalje na 2. strani ■

Reagan še vedno glavni favorit na bližnjih volitvah

Besedni dvoboji pred televizijskimi kamerami, ki jih spremljajo milijoni državljanov, kažejo, da se naglo bližamo dnevni, ko bomo zvedeli, kdo bo novi predsednik Združenih držav Amerike. Boj med kandidatom republikanske in demokratske stranke, Reaganom in Mondalom postaja iz dneva v dan živahnejši, pri čemer imajo neposredna srečanja, ki jih milijoni državljanov lahko gledajo na televizijskih ekranih, velikansko, rekli bi celo odločilno vlogo. Ne glede na dosedanji potek volilnega boja ostaja po mnenju opazovalcev in izvedencev sedanji predsednik Reagan favorit za ponovno izvolitev v Belo hišo.

V Združenih državah Amerike volilni boj nikakor ni ideološko pobarvan, kot so pobarvani volilni boji v veliki večini evropskih držav. Za ameriško politično življenje je značilno, da se obe glavni in vodilni stranki v državi razlikujeta le po stališčih, ki jih zavzemata do konkretnih problemov v državi in družbi. Pri tem prihaja v prvi vrsti v poštev gospodarska politika. Tako Reagan kot Mondale seveda zagovarjata tržno gospodarstvo, vendar se razlikujeta glede vloge in obsega državnih posegov v gospodarsko in družbeno dogajanje v državi. Reagan poudarja, da se mora državna uprava čimmanj vmešavati v gospodarsko dogajanje. Država naj n. pr. ne rešuje industrijskih podjetij, ki so že obsojena na propad. Če je treba odpustiti delavce iz službe, naj se to izvede, kajti politika usmiljenja na tem področju — meni Reagan — je povsem neučinkovita in ima za posledico, da se bolezen poslabša. Pri tem predstavniki republikanske stranke o-

pozarjajo, da je prav takšna stroga in brezobzirna politika imela za posledico, da se je začela postopno odpravljati gospodarska kriza in da so se ustanovili milijoni novih delovnih mest, ki bi jih ne mogli priklicati k življenju še tako socialno pobarvani ukrepi.

Mondale in njegova demokratska stranka priznavata, da se je začela odpravljati gospodarska kriza, da je bila inflacija v bistvu premagana. Za vse to pa so morali plačati visoko ceno prav revni sloji, ki so zaradi takšne politike postali še revnejši. Mondale očita Reaganu, da noče zvišati davkov in da skuša primanjkljaj v državnem proračunu zmanjšati s črtanjem postavk v socialne namene. Reagana ne brigajo starejši, bolni državljanji, tisti, ki so socialno in gospodarsko šibki. Vse te sloje Reagan žrtvuje na oltarju gospodarske učinkovitosti, pravi Mondale. Gre za stare razlike in nasprotja med republikansko in demokratsko stranko. Podobno se v Evropi dogaja v Veliki Britaniji, med laburisti in konservativci.

V zunanji politiki sta tako Reagan kot Mondale trdno odločena nasprotovati in zavračati ekspanzionistično politiko Sovjetske zveze. Med obema pa obstajajo precejšnje razlike glede odnosov, ki naj jih imajo Združene države do dogajanja v Srednji in Južni Ameriki. Že za časa Carterja je na te odnose začelo vplivati vprašanje spoštovanja političnih svoboščin, kar je imelo za posledico, da se je Carter zameril celi vrsti južnoameriških in srednjeameriških diktatorjev. Reaganovo stališče

dalje na 2. strani ■

Dr. P. Fonda - župan v Nabrežini

Za novega župana devinsko-nabrežinske občine je bil izvoljen zdravnik dr. Pavel Fonda, ki pripada komunistični partiji. Občinski svet se je sestel na redni seji v ponedeljek, 22. t.m., in z izvolitvijo župana, ki je nadomestil Albina Škerka, kateri je bil pred meseci odstopil zaradi bolezni, rešil krizo v občinski upravi. V skladu s sporazumom, ki so ga dosegle stranke sedanje večine (KPI, SSK in PSI), je bil z večino glasov izvoljen za župana dr. Fonda.

Novi devinsko-nabrežinski župan je Tržačan; rodil se je pred 42 leti v Skednju, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo. Po maturi na slovenski realni gimnaziji v Tr-

stu se je vpisal na medicinsko fakulteto v Padovi in jo zaključil. V psihiatriji se je specializiral v Milanu, kjer je bil nekaj časa tudi asistent na tamkajšnji univerzi. Nekaj let je vodil psihiatrični center v Nabrežini, kjer je prišel tudi v stik z upravnim življenjem. Na listi komunistične partije je kandidiral na občinskih volitvah leta 1975 in leta 1980 ter bil obakrat izvoljen. Nekaj časa je bil odbornik za zdravstvo. Trenutno je primarij oddelka za psihoterapijo doraščajoče mladine pri Krajevni zdravstveni enoti v Trstu. Dr. Pavel Fonda je šesti župan v devinsko-nabrežinski občini v povojnem obdobju.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 28. oktobra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Potopljena galeja« (Anton Ingolič - Marjana Prepeluh), RO; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditelj; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 29. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Alessandro Scarlatti: Zmagoslavje časti, opera v treh dejanjih; 11.35 Literarni listi; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor Standrež, Soški oktet iz Gorice in mešani zbor »Francišek Borgia Sedej« iz Števerjana; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Naši prijatelji z repom«; 15.00 Iz šolskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Srbski godalni kvartet »Stevan Mokranjac« iz Beograda na letošnjih Junijskih glasbenih in likovnih večerih v cerkvi sv. Martina v Dolini; 18.00 V svetu znanosti; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 30. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Proti filmskemu ustvarjanju; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Športna tribuna; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Srbski godalni kvartet »Stevan Mokranjac« iz Beograda na letošnjih Junijskih glasbenih in likovnih večerih v cerkvi sv. Martina v Dolini; 18.00 Odprti dramski val: Tone Partljič: »Marjetica«; 18.35 Glasbena priloga; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 31. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20-9.00 Dobro jutro po naše: Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Liki iz naše preteklosti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor in tamburaški ansambel »France Prešeren« iz Boljunca; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 En, dva, tri ... Otroci, zdaj ste na vrsti vi!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.20 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 1. novembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Veliki orkestri; 10.00 Mladinski oder: »Vonj nevidnega cveta«; (Pavle Zidar - Marjana Prepeluh), RO; 10.20 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.10 Povejmo v živo 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Mi in glasba: Avgust Ipavec: »Sv. Francišek, vir ljubezni«, oratorij za soliste, mešani, otroški, moški in ženski zbor ter orkester; 18.10 Kulturna srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 2. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Dobro jutro po naše: Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert simfonikov RTV Ljubljana; 11.30 Beležka; 12.00 Prisrčne pozdrave iz ...; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Barkovljanski cerkveni zbor, ženski zbor Boljunec in cerkveni zbor iz Rojana; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 V svetu filma; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 V spomin na Staneta Maliča; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 3. novembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Pihalni orkester »Breg« iz Doline; 10.10 Mladinski oder: »Mojca in čudodelni naprstnik«, radijska igrlica; 10.30 Tenorist Carlo Cossutta in basist Ivan Sancin; 11.30 Beležka; 12.00 »Glas od Režije«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Otroški kotichek: »Na leteči preprogi«; 15.00 Glasbeni portret Urbana Kodra; 16.00 V svetu valčka; 17.00 Dober glas gre v deveto vas; 18.00 Roman v nadaljevanjih: France Bevk: »Kozorog«;

Avtonomisti tudi na Siciliji

V Palermu na Siciliji je bil pred dnevi ustanovni občni zbor novega političnega gibanja, ki je izrazito avtonomistične narave. Gre za »aksijsko avtonomistično gibanje«, ki se sklicuje na vrednote omikanskega sožitja in človekove osebe ter se zavzema za uveljavitev in uresničitev temeljnih načel, zaradi katerih je Siciliji bila priznana posebna avtonomija. V brzojavki, ki so jo naslovili na predsednika republike, udeleženci ustanovnega občnega zbora med drugim poudarjajo, da si bo novo politično gibanje prizadevalo za poživitev vrednot avtonomije na Siciliji, da se na ta način nudi prispevek uresničenju dejanske politične in gospodarske enotnosti celotnega italijanskega naroda.

V dokumentu, ki so ga odobrili na ustanovnem občnem zboru, je med drugim rečeno, kako je treba uveljaviti vse tiste razloge, zaradi katerih je Sicilija dobila avtonomistični statut, ki ga je treba v celoti izvesti. Voditelji raznih strank na Siciliji, poudarja dokument, pa so se doslej zanimali predvsem za utrditev svoje osebne politične oblasti in za utrditev svojih privilegijev, s čimer so preprečili zamenjavo oziroma razširitev vodilnih kadrov znotraj samih političnih strank. Na občnem zboru

FUENS v Münchnu

V četrtek, 18. t.m., ko je bilo v Münchnu srečanje dežel alpskega in jadranskega loka, je v glavnem mestu Bavarske zasedal tudi širši odbor Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti, ki povezuje narodnostne manjšine in skupnosti iz vse Zahodne Evrope.

Daljši uvodni govor je imel predsednik FUENS-a dr. Reginald Vospernik iz Koroske. Glavni tajnik dr. Jörgenssen pa je izčrpno poročal o organizacijskih in splošnih problemih medmanjšinske zveze.

O problematiki Slovencev v Italiji je govoril deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka iz Trsta.

Poleg perečih problemov, kot so boljše povezava med narodnostnimi skupnostmi v Evropi, oblikovanje uradnega glasila te organizacije in drugo, so prisotni posvetili največ pozornosti želji, da bi prišlo do konkretnega sodelovanja in stalne povezave organizacije FUENS z evropskim parlamentom v Strassburgu, ko gre za problematiko evropskih narodnostnih skupnosti. Pri prisotnih je ta zahteva naletela na splošno odobravanje.

Kaj pričakujemo od nove deželne vlade

■ nadaljevanje s 1. strani

rak na poti naše globalne zakonske zaščite. Za časa predsednika Comellija so se naredili prvi, majhni koraki v tej smeri, zdaj pa bi pričakovali, da bi se zadeva zares premaknila in da bi deželna vlada ter uprava nekaj stvarnega ter otipljivega naredili v korist slovenske manjšine, če drži, kar pravijo stranke večine tudi v novem

so bili kot gostje prisotni tudi predstavniki Sardinske akcijske stranke in politične organizacije Union Valdôtain.

REAGAN FAVORIT

■ nadaljevanje s 1. strani

v tej zvezi ni povsem jasno, medtem ko namerava Mondale nadaljevati politiko Carterja.

Za izid predsedniških volitev v Združenih državah vlada po svetu veliko zanimanje, kar je povsem razumljivo, saj gre za politika, ki bo nadaljnja štiri leta na čelu gospodarske in vojaške velesile, od katere je v veliki meri odvisen mir na svetu, oziroma sam obstoj vsega človeštva.

Novo svarilo Libiji

Egiptovski predsednik Mubarak je znova opozoril Libijo, naj se ne vmešava v notranje zadeve Egipta, če noče doživeti kakšnega energičnega odgovora. Mubarak je ponovil prepričanje, da je Libija odgovorna za mine v Rdečem morju; dodal je celo, da so Libijci že v preteklosti poskušali minirati neko ladjo na območju Sueškega prekopa. Po njegovem gre za poskuse pritiska na Egipt: eksplozije na območju Sueza bi po Gedafijevih računih škodovala Egiptu tudi in predvsem na gospodarskem polju, v stiski naj bi se potem Kairo obrnil po pomoč k Libijcem — s tem pa bi postal od njih odvisen.

Mubarak je povedal, da mu je Gedafi pred nedavnim ponudil pet milijard dolarjev, če bi Egipt preklical dogovore iz Camp Davida. Egipt je to ponudbo zavrnil, ker spoštuje sprejete dogovore in obveznosti. Mubarak je dalje izjavil, da je po obnovitvi normalnih stikov med Egiptom in Jordanijo zdaj dozorel čas za ponovno arabsko povezavo in solidarnost. Ponovil je, da je pripravljen obiskati še druge arabske države, na primer Saudsko Arabijo, Irak in Kuwait. O Izraelcih pa je dejal, da je njihova vlada zdaj prožnejša, da pa so potrebna še prepričljiva dejanja, šele potem bi se utegnil sestati tudi z ministrskim predsednikom Peresom.

Vladna večina je strnila svoje vrste okrog zunanjega ministra Andreottija, čeprav mož marsikomu ni všeč. Predsednik vlade je že izjavil, da bo zahteval glasovanje o zaupnici, ko bo prišla v razpravo resolucija KPI, ki zahteva odstop Andreottija.

sporazumu, da predstavlja bogastvo za celotno družbo v deželi.

Prepričani smo, da se tudi novi predsednik deželne vlade zaveda, kolikšnega pomena je pravična ureditev odnosov med večinskimi narodom in našo manjšino, saj je to pogoj za zagotovitev in uveljavitev omikanskega sožitja v deželi in s tem za zagotovitev miru v tem predelu Evrope.

Slovo od stare šole

Kolikokrat smo v letih, ko smo hodili v šolo, pisali spis »Moja šola« ali »moja pot v šolo«? Skoraj vsako leto. Kot učenec nisem znal ceniti takega naslova. Naj zato poskusim napisati danes, teden dni pred dnevom, ko bodo staro, danes prenovljeno, častitljivo devinsko šolsko poslopje tudi uradno in dokončno predali drugim učnim namenom. V njem ne bo več devinskih osnovnošolcev, ki bi se učili branja, pisanja in računanja, tistega znanja, ki odpira vrata v vse, kar otroka zanima. Zadnja tri leta ni bilo več v njej pouka za učence italijanske in slovenske osnovne šole, ker so se preselili v novo šolsko poslopje, ki je stalo, kot pravijo, nad eno milijardo, danes pa ob vsakem večjem nalivu pušča. Že drugo leto pa so v stari šoli prostori Jadranskega zavoda združenega sveta. Namesto osnovnošolcev mladi najstniki z vseh strani sveta.

Stara devinska šola torej še vedno služi učnim namenom. Še vedno stoji v bližini trga in gleda, kolikor dovoljujejo kostanji in hiše, proti morju in Furlaniji. Vseeno pa se danes od nje poslavljamo.

Čudna usoda je doletela to šolo. Pravzaprav je to ista usoda, ki je doletela vas in ljudi. Moj prvi spomin nanjo seže v čase, ko sem hodil v vrtec. Takrat je bil vrtec še v pritličju osnovne šole. Spominjam se, kako smo otroci čakali sv. Miklavža, drugi spomin pa imam na deževen dan, ko smo v vrtcu risali. Še danes se spominjam risbice, velikega črnega konja in mravlje, ki je konju segala do kolena na rjavem travniku. Čudno, kaj ostane v spominu. Tudi na prvi razred v drugem nadstropju šole, oziroma na mojo prvo učiteljico, me spominja neka risba. Moja sestrična Jožica je namreč narisala drevo. Njegovo deblo je bilo pri vejah širše kot pri tleh in to je strašno razburilo učiteljico, ki ni in ni hotela razumeti, da je učenka narisala murvo, kot ji je skušala razložiti. Še danes me jezi, če se spomnim na tisto nerazumevanje. Najlepše pa mi je bilo pri srcu, ko je vstopil naš sluga, gospod Danilo, in nam prvošolčkom vtilil črnila v črnilnik, ki je bil v klopci. To je nam trem prvošolcem pomenilo strašno dosti. Smeli smo pisati s perescem. Toda po prvih črkah — kakšne packe. Potem pa radiranje in luknje ali okraševanje pack z rožicami in drugimi risbami. V packah pa so se skrivale strašne, a tudi čudovite podobe. Danes prvošolci ne poznajo več umetnosti pisanja s perescem.

Prvič sem razumel šolo kot nekaj družbenega, nekaj, kar je del vse vasi in se ne tiče samo posameznega razreda ali učenca, ko sem nekoč pomagal pasti krave. Z nonotom sva stala na gmajni nad avtocesto in gledala na vas. Tisti dan je bil bolj molčeč in zamišljen. Brez vsake zveze je takrat rekel približno tale stavek: »Kakšni časi. Ti ne veš, da je rajni Jožef Valentinčkov (Jožef Mervic), ki je bil župan, šel peš v Gorico, da je dobil posojilo za gradnjo šole.«

Peš v Gorico! To se mi je zdelo skoraj neverjetno. Toda nono ni dodal nič drugega in ga nisem naprej spraševal. Dejstvo pa je, da je z začetkom stoletja bila zgrajena nova šola v Devinu in v njej so bili vrtec, stanovanje za učitelja, šola in županstvo devinske občine. V kleti pa je bila tudi jetniška celica.

Postavili so jo Devinčani in na svojo šolo in županstvo so bili upravičeno ponosni, saj je bilo poslopje sad njihovih žuljev. Na šoli pa sta bila tudi ura in zvonec, ki je bil vsake četrte ure, in pravijo, da je ura bila zelo točna vse do voj-

ne. Prva svetovna vojna namreč ni prizanesla Devinu in je močno poškodovala tudi šolo.

Po vojni so jo takoj obnovili, v njej je bilo še nekaj let županstvo, dokler Italija ni spreminila ureditve občin in Devin združila z občino Nabrežina, kot jo poznamo še danes.

Po drugi svetovni vojni pa so sezidali še eno nadstropje, kjer je bila slovenska šola.

Že okrog leta 1975 so začeli govoriti v nekaterih krogih, da je šola stara, nevarna, podi šibki itd. Od 30. marca 1976 do septembra 1978 v njej ni bilo pouka, ker je pristojna komisija bila mnenja, da poslopje ni dovolj stabilno. Med tem časom pa so zgradbo nekoliko obnovili in pregledali, popravili in utrdili, da se je pouk lahko nadaljeval do septembra 1981, ko je bila šola preseljena v novo šolsko poslopje.

Poslopje stare osnovne šole pa je bilo namenjeno Jadranskemu zavodu združenega sveta. Že takrat je bilo jasno, da je ta določitev dokončna, čeprav so nekateri upravitelji zagotavljali, da bo to začasna rešitev. Demagogija politikov, pač. Vsekakor je dežela začela s temeljitim delom popravila šole. Trami so se sicer izkazali za zdrave, zanimalo pa bi me vedelo, koliko radirk, šilčkov, barvic in drugega so odkrili delavci, ko so dvignili pod. V lesenih deskah so bile namreč tu-

di precej velike luknje, in večkrat je komu padlo kaj vanjo.

Kdor si danes ogleda prenovljeno staro šolo v Devinu, bo res presenečen. Preuredili so jo za potrebe zavoda. V bivšem vrtcu sta dva temeljito urejena laboratorija za biologijo in kemijo. V zgornjih nadstropjih pa je veliko manjših razredov, ki so pač primerni za delo po manjših skupinah, kot je to v navadi. V kleti pa so spet drugačni prostori, med drugim razred, namenjen informatiki, računalnikom itd. V teh dneh bi morali na staro mesto postaviti tudi kamniti vodnjak, ki so ga poslali v delavnico, da so ga obnovili. Upam, da mu bodo spet pritrtili železni pokrov, ki je imel toliko luknjic na vrhu. Kolikokrat smo med odmori skozi te luknjice gledali vodo v vodnjaku, metali kamenčke in poslušali odmev.

V torek, 30. t.m., ko bo na obisku angleški prestolonaslednik Charles, ki je tudi predsednik mednarodne šole, pa bo moralo biti vse urejeno. Zid dokončan, vrt počiščen, vse spravljeno in tabli pritrjeni na zidu šole. Na eni bo ime lorda Mountbattna, po katerem je zavod poimenovan, na drugi napis, ki bo pričal o tem, da so šolo s svojim delom in žrtvami postavili Devinčani sami.

Šola bo torej še vedno stala, pričala pa bo, da Devin ni več vas »sedemnajstih«, ki so šolo zgradili, ampak kraj, kjer se srečujejo različni narodi in kulture.

Marko Tavčar

Revija Obzornik o Kraljevem delovanju na Primorskem

Septembrska številka mesečnika »Obzornik«, ljudske revije, ki jo izdaja Prešernova družba v Ljubljani, je prinesla med drugim tudi zanimiv članek Emila Cesarja »Izvirna umetniška izpoved akad. slikarja Toneta Kralja«. Gre za dobro dokumentiran in izčrpno ilustriran zapis o Kraljevem delovanju na Primorskem v času fašizma in med zadnjo vojno. Članek se prične s kratkim orisom književnosti v tem obdobju na slovenskem zahodnem obrobju, pri čemer je poseben poudarek dan Bevkovemu romanu »Kaplan Martin Čedermač«.

Pisec o Kraljevem slikarskem delu na Primorskem trdi naslednje: »Izvirna oblika boja proti fašizmu in okupaciji sega na likovno umetnost, sporočilnost le-te pa je nastajala v času, ko je bil fašizem najbolj željan prelivanja tuje krvi — v času njegove grozljive slave in moči. To visoko zavest niso mgolji zatreti niti fašistični sodni procesi, ki so samo za obtožbe, da si Slovenec ali Hrvat in s tem Jugoslovan, izrekli obsodbe na leta težke ječe, za hujše obtožbe pa so bile izrečene tudi smrtne kazni.« Pisec svoj članek takole nadaljuje: »Avtor vseh teh, izredno zgovornih in v narodnem smislu dragocenih slikarskih dokumentov je bil akademski slikar Tone Kralj.«

Opisano je nato Kraljevo slikanje cerkva na Goriškem in na Krasu, tj. v Volčah, Avberju, Tomaju in Pevmi. Iz tistih let je znano, da si je Kralj le stežka utiral pot v svoji nameri, na ta način pomagati zatiranemu slovenskemu ljudstvu, saj je stalno imel težave s civilnimi oblastmi in nekaj časa tudi s cerkvenimi. To obdobje je slikar Kralj avtorju članka v pismu z dne 6. septembra 1971 opisal z besedami: »Ko je bila onemogočena vsaka domača beseda pod fašizmom, so tedanji voditelji te uboge 'raje' pogruntali, da

bi mogel jaz s svojo nepisano govorico pomagati izgubljenecem v edinih zatočiščih, ki so še ostali, pa bili enako ogroženi kot uporabni prostori za potujčevanje — govorica naša je bila že eliminirana. Vedel sem, da tvegam marsikaj, toda sem se odločil in prišel na Goriško pomladi leta 1926.«

Slikar Tone Kralj je izreden pogum pokazal zlasti v vojnih letih, ko je z nabožnimi prizori poslikal cerkve na Sentviški gori (1941), v Hrenovicah, Lokvi pri Divači (1942-43), Slivju (1943), Dekanih (1943-44), Soči (1944) in Trenti (1945). Poznavalcem njegovega monumentalnega cerkvenega slikarstva je znano, da se ni ustavil le pri religioznih motivih, marveč je vanje s skrito simboliko neopazno vpletal sporočilo z obsodbo fašističnega in nacističnega nasilja proti slovenskemu ljudstvu. Kot primer navedimo le prizor Kristusa Kralja v Lokvi pri Divači, ki ga avtor članka v »Obzorniku« tako opisuje: »Za pokrajinsko ozadje je Sveta gora, Soča in Gorica. Kristus stoji na meji med slovenskim in italijanskim ozemljem. Od desne, iz ozemlja, naseljenega s Slovenci, prihajajo k njemu izmučeni in trpeči slovenski obrazi, od leve pa se plazijo po zemlji južnjaški tipi, ki ponujajo Kristusu vojaški meč, možnjo z denarjem in tank — vse to so simboli fašistične oblasti — le-ta pa jih z zgovorno kretljivo zavrača. Čeprav je taka upodobitev že sama po sebi dovolj odločna obsodba nasilja, je z okrajšavami: M 26, 52, izpisanih na meču, opozoril na svetopisemski izrek (evangelij po M/ateju/, 26. poglavje, 52. vrsta, ki se glasi: Vsi, kateri za meč primejo, bodo z mečem pokončani!)

Emil Cesar je na koncu svojega zanimivega članka navedel še dve pismeni pričevanji iz vrste primorskih duhovnikov, ki so pri Kralju na-

dalje na 7. strani ■

V Zgoniku so z večino glasov sprejeli novi urbanistični načrt

Zgoniški občinski svet je na zadnji seji odobril osnutek variante splošnega regulacijskega načrta. Za sklep so glasovali svetovalci večine, medtem ko so svetovalci Slovenske skupnosti glasovali proti, ker

POSREDOVANJE DR. ŠTOKE

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Štoka se je v teh dneh srečal z odbornikom Barnabo. Pogovarjala sta se o prečnem stanju na osnovni in srednji šoli na Katinari. Po predstavitvi in razčlenitvi problema je dr. Štoka prosil deželno upravo, da bi finančno podprla tržaško občino, da bi rešila prostorsko stisko slovenskih šol na Katinari. Deželni odbornik za prosveto dr. Barnaba je zagotovil, da bo po svojih močeh podprl to prošnjo.

V zvezi s težavami prevajanja, pisanja in tiskanja novih slovenskih učbenikov, ki postajajo vedno bolj potrebni na slovenskih šolah, je deželni svetovalec Štoka vložil pri deželi vprašanje o tem, da bi deželna uprava sama podprla, oziroma, da bi primerno vplivala na vlado, da bi se rešilo vprašanje novih denarnih sredstev za plačilo tiskarskih dolgov in tiska novih učbenikov za slovenske šole.

POMEMBEN JUBILEJ

Slovensko planinsko društvo v Trstu proslavlja te dni 80-letnico obstoja. Tega pomembnega jubileja se bodo spomnili v petek, 26. oktobra, ob 20.30 s slovesno prireditvijo v Kulturnem domu v Trstu.

Na predvečer slovesne proslave bo ob 18.30 v Kulturnem domu otvoritev fotografske razstave o zgodovini društva in še fotografska in likovna razstava natečaja »med skalo in morjem«. Istočasno pa bosta doživeli svojo predstavitev dve knjižni novosti. »Zgodovina SPDT«, ki jo je napisal dr. Dušan Jelinčič, in knjiga dr. Rafka Dolharja »Vabilo v Julijce«.

osnutek po njihovem ne ustreza potrebam domačega prebivalstva. Načelnik opozicije Jožko Gruden je že uvodoma predlagal, naj bi razpravo o regulacijskem načrtu odložili, da bi razjasnili še nekatere točke, na kar pa večina ni pristala.

Osnutek regulacijskega načrta, oziroma variante, ki ga prilagaja deželnemu načrtu, je orisal župan Guštin. Ta je opisal dolgotrajni postopek in poudaril, da je pristojna komisija vzela v pretres pripombe in prošnje zainteresiranih domačinov. Komisija je iskala najboljše rešitve za izkoriščanje teritorija ter za ovrednotenje in zaščito kmetijstva. Župan je napovedal, da bodo osnutek prikazali občanom na javnih sestankih, ugovore pa prizadeti lahko vložijo v roku 40 dni.

V imenu opozicije je govoril Jožko Gruden, ki je napovedal, da bo svetovalska skupina Slovenske skupnosti glasovala pro-

ti osnutku regulacijskega načrta, ker je do tega dokumenta prišlo brez posvetovanja s prebivalstvom. Gruden je zlasti grajal deželni urbanistični načrt, kateremu se morajo vsi ostali prilagoditi. Predvsem je zavrnil tisti del načrta, ki predvideva, da glavne vasi zgoniške občine pridejo v območje takoimenovanega naravnega parka, kar bi oviralo nemoten razvoj in bi celo ogrozilo obstoj domačinov, ki dolgo časa niso niti slutili take nevarnosti. Gruden je opozoril, da načrt med drugim predvideva parke, s katerimi bi naše vasi postale nekakšna turistična atrakcija po slogu indijanskih rezervatov. Slovenska skupnost odločno nasprotuje nepotrebnim, nerentabilnim in škodljivim površinam, ki bi jih odtegnili naravni parki, in obenem zahteva, da se skrčijo na minimum tako imenovana zaščiteni področja, kakor jih je predvideval zakon Belci. Gruden se je dotaknil tudi drugih vprašanj bodočega razvoja občinskega teritorija, ki gredo od področij, ki so namenjena rekreaciji na prostem, pri čemer je omenil načrte za gradnjo nogometnega stadiona na Krasu.

Članski izlet openske hranilnice

Hranilnica in posojilnica na Opčinah je sredi oktobra priredila, podobno kot prejšnja leta, izlet za svoje člane. Udeležilo se ga je skoraj 170 članov te kreditne zadruge. Zgodaj zjutraj so izpred openske hranilnice odpeljali štirje udobni avtobusi, v katerih je bilo nadvse veselo vzdušje, saj so bile tudi vremenske prilike karseda ugodne.

Izletnike je pot popeljala v bližnjo deželo Veneta. Najprej so se ustavili v kraju Vedelago v pokrajini Trevisa, kjer so jih v prostorih tamkajšnje hranilnice in posojilnice zelo gostoljubno sprejeli. Predsednik upravnega sveta tamkajšnje hranilnice g. Furlan je v pozdravnem nagovoru poudaril velik pomen združništva in veliko navezanost članov na svoj denarni zavod. Gostje so si nato ogledali izredno lepe in funkcionalne prostore novega sedeža. Pri-

jaznim kolegom iz Veneta se je za gostoljubnost zahvalil predsednik openske hranilnice Milič, ki je spregovoril najprej v slovenščini.

Izletniki so se nato razdelili v tri skupine. Prva si je ogledala nadvse zanimivo in lepo beneško vilo Emo iz 16. stoletja, ki jo je zasnoval znani umetnik, arhitekt Andrea Palladio, poslikala pa sta jo Zelotti in Veronese. Poleg motivov iz grške mitologije je učinkovito prikazana pomembna značilnost prebivalcev Veneta: navezanost na zdravo družinsko življenje, ki edino lahko obvaruje človeštvo pred propadom.

Druga skupina si je ogledala veliko sarrarno, tretja pa zadružni hlev, kjer redijo živino za zakol. Tudi ta dva obiska sta bila zanimiva, saj sta v naših ljudeh potrdila velik pomen združništva in kmetijstva.

Izletniki so nato nadaljevali pot proti severu do kraja Solighetto v bližini Conegliana, kjer so tudi pokosili. Razpoloženje po kosilu je popestrilo nagradno žrebanje.

Polni lepih vtisov in nadvse zadovoljni nad skrbno pripravljenim izletom so se nato izletniki odpeljali proti Opčinam.

—o—

»RED MLADINSKI« V ČETRTEK OB 20.30

Slovensko stalno gledališče je po nasvetu nekaterih profesorjev in staršev nameravalo predstaviti za red MLADINSKI V ČETRTEK začetni ob 19.30. Pri prodaji abonmajev pa je ugotovilo, da za to uro med dijaki ni zanimanja, medtem ko bi se morali nekateri drugi dosedanji abonenti prav zaradi nje odpovedati predstavam. Zato bo tudi letošnja mladinska predstava ob četrtek ob 20.30!

Tisti dijaki in študenti, ki imajo zvečer težave s prevozi, si lahko ogledajo predstave popoldan, in sicer ob torkih in petkih ob 16. uri. Uprava tudi letos dopušča možnost, da si abonenti, ki so na izbrani dan zadržani, lahko ogledajo katero od drugih ponovitev, le da v tem primeru ne morejo računati na svoj sedež.

Slovensko stalno gledališče

Pred obiskom angleškega prestolonaslednika

V občini Devin-Nabrežina so v teku zadnje priprave na sprejem angleškega prestolonaslednika, princa Karla, ki bo konec meseca obiskal Jadranski zavod združenega sveta v Devinu. Princ Karel se bo ob tej priložnosti dvakrat srečal z domačim prebivalstvom. Prvič bo takšno priložnost nudila slovesnost poimenovanja poslopja bivše devinske osnovne šole, kjer ima danes svoje urade Zavod, po lordu Mountbatnu, ki je bil prvi predsednik vseh zavodov Združenega sveta. Drugo takšno priložnost bo predstavljala uradni sprejem princa Karla na županstvu v Nabrežini. Obe slovesnosti sta predvideni za torek, 30. oktobra. Slovesno poimenovanje devinske šole bo ob 11.40. Pred šolo bo princa Karla pozdravil devinsko-nabrežinski župan, dve pesmi pa bo zapel mešani pevski zbor, ki ga sestavljajo Fantje izpod Grmade in deklški zbor Devin. Še prej pa si bo princ Karel ogledal novo osnovno šolo, kjer se bo srečal z učenci in z gojenci Zavoda združenega sveta. Stara devinska šola je bi-

la zgrajena s prispevki in prostovoljnimi delom domačinov na začetku tega stoletja. Na to bo opozarjala plošča, ki jo bo postavila občinska uprava.

Iz varnostnih in organizacijskih razlogov bo v torek, 30. oktobra, Devin dopoldne zaprt za promet. Kdor se bo hotel udeležiti slovesnosti, bo moral avtomobil pustiti izven vasi, na parkirnih prostorih pred motelom Agip.

V torek popoldne bo princ Karel opravil obisk na županstvu v Nabrežini, kamor bo prispel predvidoma ob 18.15. Že pol ure prej pa bo nabrežinska godba na pihala izvedla koncert na trgu pred županstvom. V sejni dvorani se bo princ Karel srečal z občinskimi svetovalci in z glavnim občinskim tajnikom, zatem pa ga bo na trgu javno pozdravil župan. Organizatorji so se odločili za potek te slovesnosti na odprtem zaradi prostorske stiske in ker je predvidena prisotnost številnih gostov in občinstva. Na pozdravne besede župana bo odgovoril angleški prestolonaslednik, princ Karel.

Ob zaključku »Koroških dnevov«

S koncertoma v Gorenjem Trbiju, kjer sta pela oktet »Suha« in ansambel »Korenika«, ter z nastopom mešanega pevskega zбора »Rož« iz Št. Jakoba v Rožu v Katoliškem domu v Gorici so se v nedeljo, 21. t.m., zaključili »Koroški dnevi« na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini. V dneh od 13. do 21. oktobra so posamezne skupine iz Koroške predstavile pri nas svoje kulturno in prosvetno delovanje. Nastopili so otroški zbor iz Škocjana, ki ga vodi Helka Mlinar, otroški zbor iz Št. Primoža, ki ga vodi Stanko Polcer, skupina Lutke Mladje Koroške dijaške zveze, dramska skupina Strokovne šole za ženske poklice v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožu,

skupina koroških pesnikov, ki so brali svoje pesmi in predstavili sedanje literarno ustvarjanje na Koroškem. Poleg tega smo si lahko ogledali likovno razstavo Valentina Omana, spremljali okroglo mizo o odnosih med narodno manjšino in večinskim narodom, si ogledali razstavo koroškega tiska, ko je tudi prišlo do srečanja med celovško in goriško Mohorjevo družbo. Zadnja sobota in nedelja pa sta izzveneli v znamenju koroške pesmi. Nastopili so moški oktet »Suha« iz Suhe pri Pliberku, ansambel »Korenika« iz Šmihela in še zbor »Rož« iz Št. Jakoba v Rožu. Okrogla miza o šolstvu na dvojezičnih področjih pa bo v naslednjih tednih v Benečiji. Večer bosta priredili društvi »Studenti in »Dom«.

Končna ocena teh koroških dni je nedvomno zelo pozitivna. To je bilo opaziti na vseh večerih. Ljudje so z zanimanjem sledili ne samo nastopom, igram in predstavam, temveč tudi uvodnim predstavitev nastopajočih in kulturnega ter narod-

nega življenja na Koroškem. Ob koncu večerov pa so sproščeni pogovori med nastopajočimi, gostitelji in občinstvom, ki se je zadržalo na večeru, še bolj poglobili navezane stike. Ob kozarcu domačega vina, ob slovenski pesmi in veselem vzdušju pa je pogovor tekel tudi o drugih problemih. O delovanju društev, političnem stanju, šoli, dvojezičnosti, problemu asimilacije in upadanja rojstev in osebnih zanimanj in skrbi. Pri podobnih srečanjih pa je prav ta človeški moment mogoče najpomembnejši, verjetno še bolj kot predstava sama ali še tako dobro prikazano in razčlenjeno stanje pri nas oziroma na Koroškem.

Organizatorji, Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Krščanska kulturna zveza iz Celovca, ob drugih društvih, zborih in domovih, ki so koroške brate sprejeli medse in v krajih, kjer delujejo, priredili te enkratne večer, so obogatili oktober z zanimivimi, umetniško dovršenimi in vsebinsko bogatimi kulturnimi prireditvami. Taka gostovanja pa nedvomno vlivajo novega elana vsem prirediteljem, a tudi občinstvu in seveda nastopajočim.

Odkritje spomenika na Jazbinah

Preteklo nedeljo, 21. oktobra, so na Jazbinah odkrili partizanski spomenik; pobudo je dala krajevna sekcija borcev, spomenik pa so postavili vaščani s prostovoljnim delom, finančni prispevek je dala števerjanska občinska uprava in občani. Spomenik, ki je bil postavljen na prostoru med jazbinsko cerkvijo in gostilno Mrak, je posvečen dvema padlima domačinoma: Jožefu Koršiču, ki je padel 1943 v osemnajstem letu, in Francu Štekarju, padlemu ko je imel 18 let v februarju 1944. Na Jazbine je prišlo v nedeljo veliko število vaščanov in tudi ljudi od drugod; najprej je bila darovana sv. maša za padle, potem pa se je začela spominska slovesnost. Pozdrave sta prinesla najprej tajnik borčevske sekcije Franc Komic in števerjanski župan Stanislav Klanjšček; zatem pa so spregovorili Marjan Klanjšček, Silvinio Poletto in dolinski župan Edvin Švab. Program se je nadaljeval z nastopi združenih zborov, godbe na pihala in recitalom Staneta Raztresena.

—o—

V Rimu so potrdili vest, da se bo predsednik vlade Craxi skupno z obrambnim ministrom Spadolinijem udeležil v petek, 26. t.m., osrednje proslave v Trstu ob 30-letnici povratku Italije v Trst. Osrednja proslava bo na Velikem trgu (Trg Unità) dopoldne.

Odprta slovenska sekcija na zavodu »ITI Galilei« v Gorici

Po dolgih zavlačevanjih in negotovostih je končno prišlo do odprtja slovenske sekcije pri tehnično-industrijskem zavodu S. Galilei v Gorici. Tako se polagoma odpirajo tudi za slovenske dijake različne smeri višjega izobraževanja in prihaja do popolnejšega sistema tudi višjih slovenskih šol. Postopek za odprtje slovenske sekcije na tem zavodu se je pričel že pred leti, ko je zadevo v pokrajinskem odboru sprožila tedanja odbornica za šolstvo Marija Ferletič od SSK; vendar je vedno naletela na raznovrstne težave, ki so bile večkrat tehničnega, velikokrat pa političnega značaja. Vprašanje odprtja slovenske sekcije je ponovno sprožil sedanji odbornik SSK dr. Mirko Špacapan, ki je posredoval pri raznih dejavnikih, tako na ministrstvu za šolstvo kot tudi pri raznih političnih osebnostih. In prav slednji stiki so prinesli zaželeni uspeh; pred štirinajstimi dnevi je bil namreč dr. Špacapan s podpredsednikom goriške pokrajine Fabbrom v Rimu, kjer se je srečal s poslancem Misasijem, ki je bil v preteklosti minister za šolstvo, danes pa je eden najožjih sodelavcev tajnika Kr-

ščanske demokracije De Mite; poslanec Misasi je zagotovil vso podporo, posredoval pri ministrici Faluccii in v resnici je bil nekaj dni zatem že podpisan odlok o odprtju slovenske sekcije pri industrijskem zavodu v Gorici. Slovenska javnost mora biti hvaležna prav odborniku dr. Špacapanu, da je prišlo do te nove pridobitve za slovensko šolstvo na Goriškem.

—o—

Podpora prizadevanjem po globalni zaščiti

V nedeljo, 21. t.m., so v bližini Kanala ob Soči odkrili spomenik od 40-letnici pohoda XXX. divizije v Beneško Slovenijo, ki ga je izdelal akademski kipar Negovan Nemec. Ob tej priložnosti so priredili tudi ljudsko zborovanje, na katerem je govoril sekretar predsedstva Zveze komunistov Slovenije Miha Ravnik.

Govornik je med drugim orisal vojaški, politični in narodni pomen tega pohoda, ki je utrdil vezi med Slovenci in bil po njegovih besedah predhodnik tistega, kar pomeni današnje sožitje v tem zemljepisnem prostoru. »Osimski sporazumi«, je dejal Ravnik, »pomenijo nov, pomemben korak in podlago za poglobitev vseh oblik sodelovanja ter urejanja odnosov, za mirno in tvorno sožitje narodov in narodnosti ob meji, sožitje, ki se v praksi že uresničuje. Pomembno mesto pri tem ima tudi uresničitev globalne zaščite Slovencev na celotnem območju (podčrtali mi, op. ur.), kjer živijo. Zato podpiramo zahtevo zamejskih Slovencev in predstavnikov italijanskih demokratičnih sil po globalni zakonski zaščiti, saj je to dolg iz skupnega boja proti fašizmu in mednarodna obveznost«, je poudaril govornik.

Goričan Carlo Rubbia Nobelov nagrajenec

Profesor Carlo Rubbia, ki se je pred petdesetimi leti rodil v Gorici, je letošnji dobitnik Nobelove nagrade za fiziko. Prof. Rubbia je obiskoval srednje šole v Gorici, študiral na liceju v Vidmu, zatem na normalki v Pizi, izpopolnjeval se je na harvardski in ženevski univerzi. V tem mestu prof. Rubbia opravlja svoje raziskovalno delo v centru CERN in prav tu je lansko leto izvršil pomembna odkritja, za kar je prejel mednarodna priznanja, letos pa še Nobelovo nagrado. Goriški župan, predsed-

nik goriške pokrajine in številni drugi predstavniki so mu čestitali in izrazili veliko zadovoljstvo za prejeto nagrado. Verjetno ni še noben Goričan prejel tako visokega priznanja v mednarodnem merilu, zato se pripravljajo že nekateri predlogi za počastitev tega velikega raziskovalca. Profesor Rubbia ima sicer malo stikov s svojim rodnim mestom, a vez med njim in Gorico je ostala nepretrgana. Julija lanskega leta ga je občinski svet imenoval za častnega občana,

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Anton Berlot - Ivan Rebec

So bili Etruščani Slovani?

Pri založbi Lipa v Kopru je pravkar izšla knjiga z omenjenim naslovom, v kateri je razlaga, pa tudi primeri branja etruščanskih napisov na slovanski podlagi. Napise je že pred leti razrešil Anton Berlot, o čemer je poročal slovenski, kakor tudi tuji tisk, sedaj pa so končno objavljeni v knjigi. Uvodno študijo o rimski in etruščanski zgodovini je prispeval Ivan Rebec.

Za vprašanje tolmačenja etruščanskih napisov na podlagi besedišča slovanskih jezikov vlada v slovenski javnosti izredno zanimanje, zlasti še, odkar je pred nekaj leti prinašal odlomke iz Berlotove in Rebceve študije ljubljanski tednik *ItD*. Objavljanje teh odlomkov je pri delu slovenske javnosti želo priznanje, nekateri pa so zagnali krik in vik nad takšnimi neakademskimi študijami. Nakopičene miselne moči so ob tem primeru pogosto našle ventil, preko katerega so se sprostile v zbadanju, norčevanju in zabavljanju, vse do domnevnega resnejšega sklicevanja na številne tuje strokovnjake, ki se že nekaj desetletij zmanj ubadajo z razrešitvijo etruščanskih napisov. (In to naj bi se posrečilo nam, majhnim in ubogim Slovincem?) Slovenski polizobraženski kompleks in cenena načitanost sta prišla do polne veljave.

Zanimiva je, najprej, predvsem metoda, s katero se je A. Berlot lotil iskanja slovanskih vzporednic etruščanskemu izrazju. Podmena, da so bili Etruščani vendarle indoevropsko ljudstvo, bi morala držati. Vprašati se je potem treba, kateri jeziki so še danes najbližji staremu indoevropskemu jeziku? Nedvomno tisti, ki se nahajajo v sredini nekdanjega indoevropskega ozemlja. To pa so slovanski jeziki, medtem ko so se morali obrobni jeziki na tem ozemlju veliko bolj spreminjati, kakor pa so se lahko oni v sredini.

Ta izhodiščna metoda je očitno prinesla uspeh. V tej smeri so iskali že drugi pisci, npr. Martin Žunkovič (*Die Slaven, ein Urvolk Europas*, Dunaj 1911, 6. izdaja), v novejšem času pa Valentin Zdravko Jelinčič (*Etrusščina*, Toronto 1978, razmnoženina, kasneje še dve izdaji). Najbolj sistematičnega razbiranja etruščanskih napisov pa se je nedvomno lotil A. Berlot. K temu razkriva uvodna študija I. Rebca zelo zanimivo ozadje zgodovinskih poročil rimskih pisateljev, ki so pisali pač zgodovino zmagovalcev, zamolčevali ali pa ponarejali kulturo premaganih Etruščanov, tako da zgodovinarji vse do prejšnjega stoletja niso niti slutili kulturne veličine etruščanskega ljudstva. Rimljani so dejansko prevzeli prav od njega svojo kulturo, ne samo gradnje templjev, znamenitega oboka, kanalizacije v Rimu, ki še danes deluje (*Cloaca Maxima*), marveč tudi tuniko, liktorij in druge tako tipične »rimske« stvari. O tem je pisal v svoji knjigi tudi znani Werner Keller (*Und sie entzündeten das Licht*, okoli 1970, 10 izdaj).

Sam naslov pravkar izdane knjige seveda ne ustreza, saj v primeru Etruščanov ne gre za nekakšen slovanski narod v smislu rodovne ureditve in stvarne kulture, pač pa za jezik, ki je najbližje slovanskim jezikom, ti pa indoevropskemu. To pa seveda ni istovetno s pojmom *ethnos* oz. še najmanj s kakimi finžgarskimi predstava-

mi praljudstva Slovanov, čigar deklice v hodničnih srajcah rajajo po gajih in nadebudni mladiči v jančjih kožah mladostno zdravo jahajo in se bojujejo s kakimi Avari ali Huni, kak starček brenka na lutnjo, in za zadnji nameček obiščejo še Bizanc. Odpira se novo vprašanje, kako naj gledamo na predzgodovino Evrope, ali na dosedanjih izhodiščih, ki so v bistvu še vedno izhodišča nemške zgodovinske šole (*Lex Kossinua*) na predpostavki, da je bila predzgodovinska Evropa pač »indogermanska«, ali pa na svobodnejših izhodiščih, mimo smernic, ki so jih začrtale ideologije.

Samo eno od temeljnih vprašanj, ki jih odpira pravkar izdana knjiga. Gotovo je, da mnoge strokovnjake z ustreznimi akademskimi naslovi takšna popolnoma nova izhodišča v določeni meri prizadevajo. Saj je pri večini že ustaljena metoda, da pač samo povzemajo od drugih, tujih,

Rondó: knjižni prvenec mladega Tržačana Milana Bufona v zbirki *Leposlovje Založništva tržaškega tiska*. 182 strani proze.

Prvenec — torej začetniško pisanje?

Mlad avtor — kaj novega?

Tržaški Slovenec — od tega zaznamovan?

Že ob predstavitvi drugačen — inovator ali le zunanje nekonvencionalen?

V izražanju sproščen — pretirano?

Take in podobne misli so se mi vzbudile ob prvem stiku z Bufonovim pisanjem in me spremljale skozi branje. Ne zadošča mi ugotovitev, da je izid sleherne knjige pod streho zamejstva že sam na sebi praznik. Bolj me zanima odkriti, kaj je v knjigi literarnega, umetniškega, novega, prevzemajočega, sporočilnega, skratka ustvarjalnega.

Najprimerneje bi bilo, ko bi se za trenutek posvetila vsaki enoti in jo skušala analizirati. A tak pristop utegne biti zanimiv le za tiste, ki so knjigo prebrali in si ob njej postavili ista vprašanja. Koliko je takih bralcev, ne vem, zato ne gre tvegati, čeprav se s tem izpostavljam očitku, da govorim presplošno in neutemeljeno.

Moje mnenje o knjigi izhaja iz pričakovanj, ki jih gojim ob branju slehernega teksta, zato bo sad osebnih pogledov, saj drugače tudi ne more biti.

Predvsem si od proznega sestavka pričakujem, da je poveden. Bufonove črtice sicer imajo neko pripovedno nit, ta pa se večkrat zavozla v klobčič razmišljanja, ki včasih izzveneva preosebno in torej premalo komunikativno. Pozna pa se mu smisel za moderno kompozicijo, ki je hoté fragmentarna, za naglo, skoraj živčno slikanje dogodkov, čeprav včasih na račun poglobljenosti.

Komunikativnost. Pisatelj nekaj doživi ali se kam zasanja. V njem so megleni vtisi, komaj zaznavni občutki, neko nejasno, negotovo vrenje. Če hoče biti ustvarjalec, si ne more privoščiti, da sleherno misel ali občutje ubesedi brez neke-

znanih in uglednih imen. Navajanje takih imen pomeni nekaj gotovega, varnega, v primeri z onim, ki pride na dan s popolnoma novimi stališči na podlagi dolgoletnega dela. Pričakovati je zato, da bo knjiga pri mnogih sprejeta s pridržkom, češ da gre v tem primeru bolj za ljudsko in manj za resno znanost.

Povedati je treba tudi, da se ugotovitve arheologije iz časa predzgodovinske Evrope presenetljivo skladajo z ugotovitvami A. Berlota oz. I. Rebca, kakor izhaja iz študij, ki so jih pisali npr. italijanski arheolog G. Sergi ali avstrijski R. Pittioni idr.

Škoda je, da so se v prvi del te nove knjige vrinile nekatera netočna poslovenjena imena, tako Recija (ne Retija) ali izvirno Retia, pa Venecija (ne Venetija) ali izvirno Venetia; nadalje Vindelicija (ne Vendelicija) in temu primerno Vindeliciani (ne Vendelijici). Ime pisca Žunkoviča je prav tako napačno natisnjeno (ne Žunković), ker je bil Slovenec. Dunajska izdaja njegove knjige ima njegovo ime navedeno kot Martin Žunkovič. V nemškem povzetku je omenjeno italijansko mesto Florenca (Firenze) v čudni obliki Firenz (prav Florenz).

Vendar, delo je dano na svetlo in ponovno odpira vprašanje stvarnejšega gledanja na zgodovino, brez ideoloških očal in vnaprej postavljenih smernic.

Milan Bufon: Rondó

ga notranjega napora in teženja k sporočilnosti. (Cankar o Lepi Vidi: »Dolgo sem jo nosil v srcu...«.)

Tudi ne pomeni pisati literaturo preprosto prenašati na papir brez daljšega izbiranja, omahovanja, izčiščevanja stavkov. (Kosmač je nekoč izjavil, da je isto stran napisal desetkrat, preden je bil zadovoljen s sabo.)

V umetnosti je bilo od nekdaj pomembno predvsem kako, ne pa kaj ustvarimo.

V tem sem odkrila od časa do časa šibke točke v Bufonovem pisanju. Mojstrstvo zahteva trud, napor, celó muko. To Milan Bufon ve, saj o tem piše (Nastopajoče pisateljstvo), a ni dosleden.

Od literature si pričakujem, da prinaša izvirne poglede na življenje, da razkriva pisateljev odnos do sveta.

Tudi tu me Bufon delno razočara. Pretirana, a zamaskirana občutljivost? (Reševalci). Mladostniška vtisenjenost ali občutek nemoči in tujosti? (Na osmici). Iskanje nekih odgovorov ali naključno branje Sv. pisma? (Zgodba o ustvarjanju in skušnjavah). Naveličanost ali politična ost? (Nastopajoče pisateljstvo). Mogoče bi kdo pripomnil, da gre za hoteno kontradiktornost, za dvom kot načelo, a tu ne gre za ocenjevanje njegovega življenjskega vodila. Zanima me predvsem in ponovno to: kako je te prvine prenesel na papir. Koliko je v njih dognanosti in izdelanosti.

Med kvalitete njegovega pisanja bi štela način, kako je predstavil sebe na pragu pisateljstva (zadnji sestavek v knjigi). Ujel je posamezne trenutke, posredovati je znal navidezno nepomembne dogodke, ki ga od tega odtegujejo ali v to silijo. Spretno je tudi spregovoril o ljubezni, kjer je le-ta varni nevarni breg, tisto področje, na katerem se rokujeta bolečina in cinizem, iskanje srečanja in težavnost vzpostavljanja mostu. Nekateri opisi utegnejo biti za bralca

Magda Jevnikar

dalje na 7. strani ■

Sodobno kmetijstvo

Pomen govedoreje

Govedoreja je glavni potrošnik voluminozne krme in vrača veliko rastlinskih hranil za gnojenje obdelovalnih površin. Za prehrano ljudi daje v zmerni klimi več kot polovico animalnih beljakovin. Reja govedov je nujna za preskrbo z mlekem in mesom, za gnoj in delo ter za prodajo prireje.

V Sloveniji moramo z govedom pridelovati hrano za domače potrebe in druge trge, ker dve tretjini kmetijske zemlje prerašča travinje, orna zemlja pa dobro rodi, če jo skrbno obdelujemo ob ustreznem vrstenju poljščin in obilnem gnojenju s hlevskim gnojem. Pri vsem tem pa je prireja za trg premajhna in prav tako premajhen je dohodek. V maloposestniški govedoreji, ki je najbolj razširjena, oddaja kmetija v odkup okroglo 5 tisoč litrov mleka letno, na kravo 2.500 litrov.

V prirejo mleka usmerjene kmetije intenzivno pridelujejo krmo in na hektar površine za krmo redijo po 2 do 2 in pol kra-

vi, pri porabi samo 500 do 600 kg krmil in dajejo blizu 5.000 kilogramov mleka na kravo. Majhna usmerjena kmetija, ki redi šest krav, odda na leto 2.400 do 3.000 kg mleka, tri teleta in eno kravo za meso.

Usmerjene kmetije, ki redijo po 10 do 15 krav, oddajajo na trg 4.000 do 6.000 kg mleka na leto, 4 do 7 telet in po 2 do 3 krave za meso. Težišče bodočega pospeševanja prireje mleka naj bo na usmerjanju kmetij v intenzivno rejo krav. Z rejo plemenskih telic naj bi čimbolj usmerjali na pašo v hribovskem svetu, kjer se posamezne kmetije s strmimi površinami lahko usmerijo v pašo telic v poletni dobi ali v rejo plemenskih telic do visoke brejosti. S tako zrejo telic razbremenimo krmno bazo na kmetijah za pridelavo mleka.

Zrejo in pitanje mlade živine za meso je treba usmerjati na voluminozno krmo, na pašo na travnatem svetu, ki ni najbolj primeren za mlečne krave. V prirejo mleka usmerjena gospodarstva bodo zaradi gospodarnosti hotela prirediti na kravo letno veliko mleka, tako pa bo za potrebno prirejo mesa iz čred teh krav premalo telet, čemur sledi, da bo potrebno pripravljati urejanje reje črede krav za meso, za odrejo telet na paši in s poceni zimsko krmo.

Z. T.

*

V italijanski javnosti je globoko odjeknila vest, da sta bivši namestnik glavnega ravnatelja vojaške obveščevalne službe, general Musumeci in njegov sodelavec, polkovnik Belmonte osumljena, da sta zapletena tudi v strahotni pokol na železniški postaji v Bologni v avgustu pred štiri leti. Šest mesecev po pokolu sta baje organizirala prevoz velike količine eksploziva po vlakcu, ki se je ustavil v Bologni, kjer so tudi našli eksploziv. Sodnike zdaj zanima, kdo je naročil visokima častnikoma, naj organizirata prevoz eksploziva, in čemu.

REVIJA »OBZORNIK« O KRALJEVEM DELOVANJU NA PRIMORSKEM

■ nadaljevanje s 3. strani

ročili poslikavo. Dominik Pegan je npr. 26. oktobra 1971 takole izpričal: »Jaz vem le, da je bilo težko za Kralja v začetku. Drugi slikarji so se bali, ker so bile razmere grozne. On pa je prevzel velikodušno...« Hermenegild Srebrnič, nekdanji župnik v Soči in Trenti, pa je 8. oktobra 1971 zapisal: »...Čutili smo, da nas razume, da živi z nami in z nami trpi...«

Avtor zaključuje članek z naslednjim tehtnim predlogom: »Ob tem ni odveč opozorilo, da bi morali te izvirne dokumente kulturnega odpora, ki ga je v celoti podpiralo tudi primorsko ljudstvo, pregledati in ugotoviti, v kakšnem stanju so, in dognati tudi to, ali so se do današnjih dni vsi ohranili.« Poziv je brez dvoma na mestu, saj je znano, da so Kraljeve cerkvene poslikave ponekod podvržene hitremu propadanju, nekatere morda že brez možnosti rešitve. Naslednja naloga, ki še čaka slovensko kulturo, pa je topografija Kraljevega cerkvenega opusa na Primorskem, ki bi morala vsebovati natančno dokumentirane podatke, sheme naslikanih prizorov in seveda kvalitetne fotografske reprodukcije.

M. V.

Milan Bufon: Rondó

■ nadaljevanje s 6. strani

preostri, skoraj surovi. Nič novega v sodobnem slovu. Moti me inflacija besed, ki pravzaprav ravno zaradi prepogostosti ne dosega nikakega učinka. Njihova stilna funkcija se mi zdi danes že dvomljiva. Naj me kdo ne razume napačno: ne motijo me prostaški izrazi, enostavno se mi ne zdijo dovolj povedni.

Tudi ne doživljam tragično, da je Bufon premalo slovenski ali celo zamejski, kot mu bo kdo gotovo oponesel. Ta trditev niti ni točna, raje bi rekla, da je v svojem obravnavanju današnjosti in tukajšnjosti veliko bolj pristen in prelomen, če ga primerjamo s starejšimi tržaškimi prozai. Če nam je prav ali ne, odraža resnično stanje...

In na koncu še beseda o jeziku: od slehernega pisanja si pričakujem, da je jezikovno neoporečno, v knjigi pa je nekaj spodrsnjajev, ki mečejo senco na sicer privlačno izražanje. Prava škoda!

TISNIKARJEVA RAZSTAVA NA OPČINAH

V priredbi kulturnega društva Tabor so v prostorih prosvetnega doma na Opčinah v petek, 19. t.m., odprli razstavo del znanega slikarja Jožeta Tisnikarja iz Slovenj Gradca. Slikarja je predstavil kritik Janez Mesesnel, ki je orisal njegov umetniški razvoj. Njegova dela — tako po temati, kot po formalni izvedbi — močno učinkujejo na gledalca. Sicer pa je ta ugotovitev odveč, spričo ugleda, ki si ga je slovenski umetnik pridobil v svetu.

Vrsta del velikega formata z zeleno dominantno močnih tonov šokira nepripravljenega gledalca s prizori iz secirnice, v kateri je Tisnikar dolga leta deloval kot bolničar. Slikar je ves svoj nemir — tudi avtobiografsko pogojen — spravil na platno in ustvaril vrsto surrealističnih, tudi grozljivih in grotesknh prizorov z močno izraženo simbologijo smrti, bolečine in nasilja. Mesesnel je še dejal, da je Tisnikar samouk, a nikakor naivec.

KRATKA ZGODOVINA LOKOSTRELSTVA

OOOOO A.V. OOOOOO OOOOOO OOOOOO OOOOOO 2 OOOOOO

Lok

Lok je osnovni del opreme. Na osnovi njegove potisne sile in sposobnosti lokostrelca, koliko lahko napne lok, šele lahko nabavimo ustrezne puščice. Izdelan je lok z lepljenimi kraki (Les in fiberglas), obrnjenimi navzven, z izrezanim jedrom, ki omogoča centralno nastavitvev puščice v smeri tetive - jedro loka.

Oblike lokov so se spremenile in v uporabi so trije osnovni modeli. Angleški dolgi lok (long bow) se uporablja predvsem v rekreativne in lovske namene. Lok z lepljenimi in navzven usmerjenimi kraki (izvedba iz turškega loka) se danes uporablja za vse vrste lokostrelskega udejstvovanja in za vsa mednarodna tekmovanja, ki jih organizira FITA. Compound je posebna

vrsta loka, ki ima na koncu krakov ekcentrično pritrjeni kolesci, ki pri polni napečnosti zmanjšata držalno silo.

Loki, zlasti tekmovalni, so navadno zlepljeni v enem kosu. V zadnjih letih pa izdelujejo zaradi lažjega prenašanja skoraj vse firme loke, ki jih je moč razstaviti na tri dele: jedro in spodnji ter zgornji krak.

Pri nakupu loka sta izredno pomembna dva dejavnika: potisna sila in dolžina loka. Potisna sila (draw weight) je zlasti pomembna pri začetniku in priporočljivo je, da začne z lokom, ki ima potisno silo med 15 in 25 lbs (1 lbs = 0,453 kg). To mu omogoči predvsem koncentracijo pri obvladanju osnovnih veščin pravičnega streljanja. Izurjeni lokostrelci uporabljajo za FITA

tekmovanja loke s potisno silo najmanj 38 lbs, taka potisna sila še zagotavlja ustrezno parabolo puščice na 90 m.

Tetiva

Tetiva mora biti pravilne dolžine in imeti zadostno število vlaken, da vzdrži vse pritiskne in strese, ki se pojavljajo pri sprožitvi puščice. Titive so danes izdelane iz dvoje vrst materiala: dacrona in kevlarja«. Titive, izdelane iz dacrona, se uporabljajo večinoma za loke začetnikov, devlar pa je vse bolj popularen pri vrhunskih tekmovalcih. Odvisno od potisne sile loka se uporablja za tetivo naslednje število vlaken:

8 vlaken za lok potisne sile do 25 lbs
10 vlaken za lok potisne sile od 25 do 35 lbs
12 vlaken za lok potisne sile od 35 do 45 lbs
14 vlaken za lok potisne sile od 45 do 55 lbs

Dolžina tetiva določa pri loku višino osnovne razdalje med jedrom in tetivo, ki jo za večino kvalitetnih lokov določi proizvajalec. Iz tega sledi, da je nujno potrebno

NUDIMO TI POMOČ

Kmečka in obrtna posojilnica je zadružna banka, ki deluje v okolju, kjer živiš tudi ti. Tvoji problemi so tudi njeni, zato ti je vedno pripravljena pomagati, tudi s posojili in financiranjem, pri čemer zahteva kot poglavitno jamstvo tvoje delo in osebne sposobnosti. Kmečka in obrtna posojilnica je banka, ki se razvija s tabo.

KMEČKE IN OBRTNE
POSOJILNICE

v Furlaniji-Juljski krajini.

Tvoja domača banka

imeti tetivo ustrezne dolžine, kajti prekratka ali predolga tetiva onemogoča idealno delovanje loka, oziroma ga lahko poškoduje.

PUŠČICA

Danes so na tržišču trije tipi puščic: lesene, fiberglas in aluminijaste, izdelujejo pa tudi že puščice iz karbonskih vlaken in specialnega jekla. Pri puščici sta upogljivost in pravilna dolžina pomembnejši kot vrsta materiala, iz katerega je puščica izdelana. Puščice, izdelane iz istega materiala, se med seboj ločijo po debelini in teži. Vsaka vrsta puščic ima svojo vrsto oznake, ki ponazarja stopnjo upogljivosti in s tem omogoča lokostrelcu, da za svoj lok izbere pravo puščico.

Tako imajo npr. fiberglas puščice oznako od 1 - 14; lesene so označene s črkami od A-M; aluminijaste pa s štirimestnimi številkami (npr. 2014). Lesene puščice so najcenejše, vendar se v vlažnih razmerah kaj radi krivijo in postanejo neuporabne. Najboljše so izdelane iz ameriške cedrovine in impregnirane proti vlagi. Lesene puščice izbirajo navadno začetniki in lovci z lokom zaradi ugodne nabavne cene. Fiberglas puščice so nekoliko dražje od lesenih in so primerne za spretnejše lokostrelce. Prednost teh puščic je v tem, da se ne krivijo. Imajo pa to slabo lastnost, da počijo, če za-

denejo trd predmet. V primerjavi z aluminijastimi so bistveno težje in jih zaradi tega ne uporabljajo tekmovalci v disciplini FITA. Aluminijaste puščice so najkvalitetnejše in tudi najdražje. Uporabljajo jih izkušeni tekmovalci, predvsem zaradi majhnih tolerančnih razlik tako v teži kot v upogljivosti. Prednost aluminijaste puščice je tudi ta, da jo lahko zravnamo, če se skrivi.

Perje daje puščici smer leta. Imamo plastična in naravna peresca. V praksi se vse bolj uporabljajo plastična peresa različne velikosti. Odporna so in pri streljanju se ne izrabijo. Plastična peresa so priporočljiva za izkušene lokostrelce, saj zaradi svoje relativne trdote povzročajo sitnosti pri zapaščanju loka, zlasti še, če je nepravilno postavljeno ležišče puščice.

OSTALA LOKOSTRELSKA OPREMA

Med nujno lokostrelsko opremo sodita še ščitnik za prste in ščitnik za roko. Ločimo tri vrste ščitnikov za prste: triprstna rokavica, usnjena podložka za tri prste in mehanski sprožilec. Nekateri lokostrelci uporabljajo tudi naprstno ali zapestno zanko, ki po sproženju tetive zadrži lok v roki.

Nujni opremi lahko dodamo še ostalo

opremo, ki omogoča prijetnejše streljanje z lokom in obenem tudi ščiti našo opremo. Med to dodatno opremo lahko štejemo napejalnik tetive na lok, ki omogoča enostavno napenjanje tetive in obenem ščiti krake loka pred zvitkem, nadalje kotno merilo sedla puščice in višine tetive; pa tudi tulec za puščice in ščitnik za prsa, ki preprečuje, da bi tetiva po sprožitvi zadela na svoji poti kak del oblačila.

METODE MERJENJA

V streljanju z lokom poznamo tri metode merjenja. Te se med seboj bistveno razlikujejo, ne samo po načinu, temveč tudi po natančnosti merjenja in namenu. MERJENJE Z MERILNO NAPRAVO je natančna metoda, ki omogoča ob izdelani tehniki streljanja dobre rezultate tudi na večje razdalje. Merilna priprava je pritrjena na jedru loka, tako da ji mušica sega v okno jedra. Mušica je praviloma na vsaki razdalji usmerjena v središče cilja. Pravilno merjenje je ključ do uspeha. Če so začetki previsoki, bomo mušico dvignili, če pa so prenizki, jo bomo spustili. Pravilno je, da moramo na oddaljene cilje meriti z nižje postavljeno mušico; razdalja med mušico in puščico je manjša. Na krajše razdalje je postopek nasproten.

(Dalje)